Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 15 januari 1938 kl. 4 e. m.

Memorial, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse.

Bankoutskottet, som vid sitt första sammanträde denna dag emottagit den av fullmäktige i riksbanken, jämlikt föreskrift i 37 § lagen för Sveriges riksbank, till utskottet avgivna berättelsen om bankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1937, får härmed enligt gällande instruktion till riksdagen överlämna samma berättelse.

Stockholm den 15 januari 1938.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes behandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerberg, Ehrnberg, Berling, Holmström, Friggeråker, Sandén* och *Nilsson* i Mölndal;

från andra kammaren: herrar *Holmgren, Lovén, Paulsen, Andersson* i Falkenberg, *K. A. Westman, Gustavson* i Västerås, *Osberg* och *Svedman.*

Berättelse till bankoutskottet angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning.

Jämlikt föreskrift i 37 § lagen för Sveriges riksbank få fullmäktige i riksbanken härmed till bankoutskottet avgiva berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1937.

Under början av år 1937 kännetecknades den ekonomiska utvecklingen i världen av ett fortsatt, i stort sett allmänt uppsving. I mars och april inträffade emellertid ett omslag på ledande börser och varumarknader. Den världsekonomiska situationen företedde under återstoden av året snabba växlingar. Tider av markerad försämring av det ekonomiska läget följdes av kortvariga uppgångsperioder. I stort sett kunna de ogynnsamma faktorerna sägas hava varit övervägande. Under årets senare del började i Förenta staterna en konjunkturavmattning, vilken var mest utpräglad inom de tunga industrierna. Denna avmattning spred sig efter hand till andra länder.

Utvecklingen på obligations-, aktie- och råvarumarknaderna i England och Förenta staterna var under år 1937 i stora drag följande.

Under årets två första månader voro obligationskurserna fallande såväl i England som i Förenta staterna, dock mest utpräglat i det förra landet. Samtidigt var kursläget på den engelska aktiemarknaden vikande, sannolikt under intryck av svagheten på obligationsmarknaden. De amerikanska aktiekurserna stego däremot till början av mars, då ett omslag inträffade. I Förenta staterna såväl som i England voro råvarorna under senare hälften av år 1936 och första kvartalet av år 1937 utsatta för en stark, delvis spekulativt betonad prisstegring. Kort efter det att president Roosevelt i ett tal i början av april varnat för prisstegringen, inträdde ett omslag på råvarumarknaderna. Under andra kvartalet fortsatte därefter råvarupriserna i stort sett att falla, delvis som en följd av den då rådande oron kring det amerikanska guldpriset, men huvudsakligen på grund av minskad efterfrågan för såväl omedelbara som framtida, industriella behov och, för vissa varor, på grund av genomförda eller väntade produktionsökningar. Råvarupriserna utveckling påverkade aktiekurserna, som under andra kvartalet föllo betydligt. Däremot voro obligationsmarknaderna både i Förenta staterna och i England väl hävdade.

Mot slutet av juni inträffade en kortvarig återhämtning av råvarupriserna, vilken följdes i början av juli av en tämligen markerad kursuppgång på den amerikanska aktiemarknaden och i juli månads mitt av en svagare aktiekursstegring på London-börsen. Redan under juli månad började emel-

lertid råvarupriserna att falla på nytt, och i augusti inleddes en nedgångsperiod även för de amerikanska och engelska aktiekurserna samt på den amerikanska obligationsmarknaden. Påverkade av meddelanden om driftsinskränkningar och minskad sysselsättning inom industri och byggnadsverksamhet i Förenta staterna och under intryck av en allmän osäkerhetskänsla beträffande den internationella politiska situationens utveckling inträffade under senare delen av året tidvis mycket betydande pris- och kursfall på de amerikanska råvaru-, aktie- och obligationsmarknaderna. Även i England föllo råvarupriser och aktiekurser. De engelska obligationskurserna voro däremot fasta, delvis beroende på en omplacering av medel från aktier till obligationer. Mot årets slut inträffade en viss återhämtning, särskilt på aktiemarknaderna och på den amerikanska obligationsmarknaden. Det allmänna prisfallet för råvaror avstannade, och för vissa varor ägde smärre prisstegringar rum.

I Förenta staterna fullföljdes under årets första del de åtgärder, som vidtagits i syfte att kontrollera penningmarknaden och som omnämndes i fjolårets berättelse till bankoutskottet. Föreskrifterna angående de till Federal reserve systemet anslutna bankernas reserver skärptes, i det att bankerna ålades att hålla mellan 14 och 26 % — olika på olika platser — av summan av avista depositioner och 6 % av summan av depositioner på tid såsom reserver i Federal reserve bankerna. Skärpningen trädde i kraft i två repriser, den 1 mars och den 1 april, och innebar en fördubbling av de före augusti 1936 gällande reservfordringarna.

Från början av år 1934 och fram till november år 1937 ägde en betydande guldinströmning till Förenta staterna rum. Före december 1936 medförde försäljning av guld till skattkammaren en ökning dels av den mängd betalningsmedel, som befann sig i omlopp, dels av affärsbankernas reserver i Federal reserve bankerna. För att hindra guldköpen att öka tillgången på disponibla medel på penningmarknaden försäljer den amerikanska skattkammaren, efter engelskt mönster, sedan slutet av år 1936 ett mot guldet svarande belopp statspapper, och guldet föres till en särskild s. k. inaktiv guldfond.

Vissa Federal reserve banker sänkte i augusti sina diskontosatser, varvid New York-bankens diskonto reducerades från $1^1/_2$ till 1 %. I september tillfördes penningmarknaden 300 milj. dollar i nya betalningsmedel därigenom att sedlar, utgivna mot guld ur den inaktiva guldfonden, användes till inköp av skattkammarväxlar.

Efter devalveringen i september 1936 noterades den franska francen i engelsk räkning i omkring 106 francs per pund. I april 1937 sjönk francen till omkring 110 francs per pund, vilket vid rådande guldpris ungefär motsvarade francens lägsta i lagen medgivna guldinnehåll. Under trycket av prisstegringar inom landet och kapitalflykt till utlandet samt i samband med upphävandet av gällande lag angående francens guldinnehåll deprecie-

rades den franska valutan efter regeringsskiftet i slutet av juni till omkring 130 francs per pund. I september och början av oktober sjönk den ytterligare till omkring 150 francs per pund. Rykten om en devalvering av dollarn, nedgången av aktiekurserna i New York samt ett något ökat förtroende för den ekonomiska utvecklingen i Frankrike medförde under fjärde kvartalet en viss guldtillströmning till Frankrike från Förenta staterna och en förbättring av den franska valutaställningen. Sedan början av oktober månad har francens notering i utlandet varit i stort sett stabil.

Bortsett från den franska francen förekommo ej några större förändringar i kursläget för de mera betydelsefulla valutorna under år 1937. Läget på valutamarknaden belyses av följande översikter.

Vissa noteringar på Londonmarknaden.

(Medeltal.)

	Avista kurs å Francs (Paris)	Dollars	Guldpris sh. per uns fint
1936 (hela året)	82.99	4.97	140.29
1937 mars	106.35	4.88	142.36
juni	110.80[1])	4.93	140.56
september	140.30	4.95	140.37
december	147.16	5.00	139.79

[1]) 1—28 juni.

Avista växelkurser i Stockholm.

(Medeltal.)

	100 francs (Paris)	1 dollar	1 pund	100 riksmark	100 riksmark clearingkurs
1936 (hela året)	23.93	3.9104	19.400	157.95	157.13
1937 mars	18.31	3.9803	19.400	160.41	159.45
juni	17.56[1])	3.9383	19.400	158.07	157.30
september	13.98	3.9240	19.400	157.65	156.95
december	13.25	3.8868	19.406	157.07	156.36

[1]) 1—28 juni.

Utvecklingen på guldmarknaden har varit belysande för den allmänna osäkerheten i uppfattningen av läget. I början av april uppstodo rykten angående en förestående sänkning av det amerikanska guldpriset. Detta föranledde avsevärda utbud av tidigare tesaurerat guld och omfattande guldköp av valutafonderna i olika länder, särskilt i England och Förenta staterna. Sedan det i slutet av juni tillkännagivits, att den engelska valutafonden skulle ökas med 200 miljoner pund, upphörde denna oro på guldmarknaden. I november åter gjorde sig, som nyss påpekats, på vissa håll den uppfattningen gällande, att man till följd av bakslaget på råvaru- och aktiemark-

naderna hade att räkna med en höjning av guldpriset i Förenta staterna, d. v. s. en dollardevalvering. Detta gav upphov till stora utbud av dollar och en tidvis tämligen stark efterfrågan efter guld.

Riksbanken har, under år 1937 liksom tidigare, sökt bidraga till ett bibehållande av stabila förhållanden på den internationella guld- och valutamarknaden, inom ramen av sina på detta område begränsade möjligheter. Vid intet av de båda tillfällen, då rykten om en förändring av priset på guld voro i omlopp, har riksbanken ansett skäl föreligga att på den internationella guldmarknaden uppträda som säljare eller köpare av guld. Inom landet har riksbanken dock alltjämt inköpt det guld, som Bolidens Gruvaktiebolag utbjudit till försäljning till riksbanken, representerande större delen av det inom landet under året framställda guldet. Riksbanken har ej heller funnit anledning att vidtaga någon sänkning av pundkursen under 19.40.

Riksbankens och affärsbankernas guldbehållning samt utländska tillgodohavanden framgå av följande tabell:

Riksbankens och affärsbankernas tillgodohavanden.[1])

(Miljoner kronor; vid månadens slut.)

	Riksbankens guldinnehav		Riksbankens utländska tillgodohavanden		Affärsbankernas utländska tillgodohavanden	
	metalliska kassan	övrigt guld	netto (inkl. utl. statspapper)	utländska statspapper	netto (inkl. utl. obligationer)	utländska obligationer
1936 december	459.4	69.8	+ 717.0	70.4	+ 136.8	117.0
1937 mars	461.8	69.4	+ 830.3	23.3	— 78.2	101.4
juni	465.0	68.9	+ 907.2	31.8	— 148.9	92.6
september	467.8	68.5	+ 1.014.0	42.0	— 152.7	98.2
december	470.6	68.1	+ 983.7	39.6	— 46.0	88.9

[1]) Beträffande riksbankens bokföring av guld och valutor, se sid. 7. Det bör observeras, att uppgifterna angående riksbankens tillgodohavanden i utländska valutor ej äro direkt jämförbara med uppgifterna angående affärsbankernas tillgodohavanden i utländska valutor. Dessa senare torde vara bokförda till olika värden i olika banker.

Den ökning, som riksbankens utländska nettotillgodohavanden undergick år 1937, uppväges i betydande utsträckning av förändringen under året av affärsbankernas ställning gentemot utlandet. Vid utgången av år 1937 hade nämligen det överskott av tillgångar utöver skulder gentemot utlandet, som affärsbankerna redovisade vid utgången av år 1936, försvunnit och utbytts mot ett icke obetydligt underskott. Denna affärsbankernas även under år 1936 ådagalagda benägenhet att överföra stora delar av sina utländska tillgodohavanden på riksbanken var särskilt utpräglad under februari

1937, bl. a. till följd av en allmänt utbredd farhåga för en sänkning av pundkursen. Dels i samband med den svenska exportindustriens valutasäkringar, dels på grund av utländska inköp av svenska kronor — såväl för senare betalning av beställda, men ej levererade, svenska exportvaror som i viss utsträckning i spekulativt syfte — ökades de utländska insättningarna såväl i riksbanken som i affärsbankerna avsevärt. Betydande kapitalåterbetalningar till utlandet såväl av staten som av vissa kommuner, institutioner och bolag, särskilt i början och i slutet av året, ha medfört, att riksbankens valutareserv ej vuxit i den utsträckning, som eljest hade varit fallet. Totalt voro samtliga svenska bankers nettotillgodohavanden gentemot utlandet större vid utgången av år 1937 än ett år tidigare.

Beträffande utvecklingen under året av betalningsbalansens övriga poster, liksom beträffande utvecklingen på den inhemska marknaden, hänvisas till riksbankens årsbok för 1937, som torde utkomma under instundade februari eller mars.

Riksbankens rörelse visar en nettovinst på 3,889,007: 64 kronor, varav 1,200,796: 58 kronor utgöra vinst från avbetalningslånefonden. Den för år 1936 redovisade nettovinsten utgjorde 2,751,025: 81 kronor, varav från avbetalningslånefonden 1,116,914: 43 kronor.

Vid bokslutets uppgörande har guldet liksom föregående år upptagits till ett pris av 2,480 kronor per kilogram. De utländska valutorna hava liksom i 1936 års bokslut upptagits till lägre kurser än de vid årets slut gällande, pund sterling till en kurs av 18:— kronor. Skillnaden mellan inköps- och bokföringspriserna vid inköp av guld och valutor har också under 1937 debiterats ett särskilt konto, kursdifferenskontot, vilket även krediterats skillnaden mellan försäljnings- och bokföringspriserna vid försäljning av guld och valutor.

I riksbankens räkenskaper per den 31 december 1937 har saldot å kursdifferenskontot balanserats såsom tillgång med 271,871,680: 19 kronor. Motsvarande saldo utgjorde vid föregående årsskifte 241,291,645: 24 kronor. Kursdifferenskontots saldo var högst per ultimo november, då det utgjorde 276,186,771: 46 kronor.

Därest riksbankens innehav av utländska valutor uppskreves till vid utgången av 1937 gällande kurser, skulle saldot å kursdifferenskontot minskas med 78,654,747: 16 kronor. För utjämning av återstoden av saldot, 193,216,933: 03 kronor, skulle erfordras en uppskrivning till vid årsskiftet gällande guldpris i London av 256,0 miljoner kronor av riksbankens guldkassa. Denna utgjorde den 31 december 1937 538,712,835: 42 kronor. Därav förvarades i utlandet 138,692,794: 39 kronor.

Vinst- och förlust-

DEBET. (Utgifter och förluster)	1936 Kronor		1937 Kronor		1937 Kronor	
Lånerörelsen.						
Räntor på checkräkning	7	33			14	74
Inom linjen förda, såsom osäkra ansedda lånefordringar (ej avbetalningslån)	—	—			—	—
Upphörda lånegrenar.						
Räntor på lånebanksobligationer	7,637	33			7,637	33
Förvaltningskostnad.						
Arvoden och avlöningar:						
Fullmäktige och direktionen:						
Arvoden	139,591	72	137,072	54		
Ersättningar till fullmäktiges vikarier	7,554	79	7,276	88	144,349	42
Tjänstemän m. fl.:						
(Häri ingå år 1937 avlöningar till tjänstemännen vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk.)						
Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:						
Nettolöner	2,462,131	34	2,382,528	42		
Kallortstillägg (ingick 1936 i löner)	—	—	1,646	62		
Läkarvård och begravningshjälp	2,083	80	1,000	—		
Felräkningspenningar (ingick 1936 i löner)	—	—	43,876	14		
Avlöning under vikariat å ordinarie tjänst	50,113	44	162,450	15	2,591,501	33
Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat m m.:						
Nettolöner m. m.	100	—	23,988	20		
Avlöning under vikariat å övergångsstatstjänst	—	—	140	23	24,128	43
Arvoden till viss icke-ordinarie personal:						
Arvoden till styrelseledamöter vid avd.-kontoren	97,800	—	97,800	—		
Arvoden till suppleanter för styrelseledamöter	—	—	6,662	14		
Anm.: För år 1936 ingå dessa suppleantarvoden i Avlöning under vikariat.						
Arvoden till ombudsmännen vid kontoren i Göteborg, Malmö och Luleå	6,000	—	6,000	—	110,462	14
Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:						
Arvoden	284,355	68	228,516	35		
Kallortstillägg	—	—	268	04		
Läkarvård och begravningshjälp	656	—	—	—	228,784	39
Särskilda löneförmåner m. m. till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:						
Provisoriskt dyrortstillägg (ingick 1936 i löner)	—	—	74,630	69		
Arvoden för postbefordran och inkasseringar	5,788	71	5,816	58		
Premier till chaufförerna	1,000	—	1,000	—		
Arvoden till tjänstemän enl. punkt 6 i tillämpningsbestämmelserna till avlöningsreglementet	9,268	43	9,145	54		
Uniformsbeklädnad till vaktmästare	21,660	87	11,418	81		
Transport	3,095,749	44	102,011	62	3,106,877	78

KREDIT. (Inkomster och vinster)	1936 Kronor		1937 Kronor		1937 Kronor	
Lånerörelsen.						
Räntor på diskonterade växlar	331,361	36	359,761	23		
» » hypoteks- och kommunlån	659,488	61	613,819	07		
» » kredit i checkräkning	79,598	95	41,796	39		
Avgifter för » » »	7,932	—	6,401	50		
Inkasseringsavgifter och provisioner	851	11	683	76		
Inbetalningar å inom linjen förda eller avskrivna fordringar (ej avbetalningslån)	4,883	78	769	92	1,023,231	87
Utrikesrörelsen.						
Av utrikesrörelsen uppkommen vinst	5,166,889	25	6,772,832	58		
Utdelning å aktier	188,833	26	193,040	—	6,965,872	58
Svenska statspapper och obligationer.						
Räntor	795,197	06	332,846	35		
Vinst vid utlottning och försäljning	5,995	11	8,586	38	341,432	73
Övriga inkomster.						
Avgifter för i förvar mottagna depositioner:						
öppna	161,512	73	168,040	10		
slutna	593	—	426	80		
Ersättning för utländska clearingar:						
från clearingnämnden	30,000	—	45,000	—		
» clearingkontoret	22,052	56	25,408	26		
Provisioner och tillfälliga räntor	134,883	54	166,115	64		
Ersatta förskingrade medel	550	—	1,245	05		
Inbetalningar för lagsökningskostnader	122	60	—	—		
Bidrag från pensionsfonden till tjänstepensioner	96,300	—	96,300	—		
Inkomster av fastigheter:						
vid huvudkontoret	1,466	35	1,600	—		
» avdelningskontoren	263,641	72	265,926	69		
Diverse inkomster:						
vid huvudkontoret	918	74	2,132	—		
» avdelningskontoren	11,688	90	10,349	75	782,544	29
Transport	7,964,760	63	—	—	9,113,081	47

Vinst- och förlust-

DEBET.	1936 Kronor		1937 Kronor		Kronor	
Transport	3,095,749	44	102,011	62	3,106,877	78
Arvoden till tjänstemän, vilka verkställa särskild undersökning vid avdelningskontoren	5,600	—	5,800	—		
Arvoden över stat	2,072	54	—	—	107,811	62
Pensionsstat:						
Pensioner till f. d. befattningshavare vid riksbanken	245,605	89	253,645	—		
Understöd till änke- och pupillkassan vid riksbankens avd.-kontor och pappersbruk	18,000	—	18,000	—	271,645	—
Dyrtidstillägg:						
Till fullmäktiges deputerade och vice riksbankschefen	4,059	—	4,765	—		
» tjänstemän	285,913	—	350,018	—		
» f. d. befattningshavare	26,657	—	31,021	—		
» pensionärer tillhörande riksbankens änke- och pupillkassor m. fl.	21,679	—	24,235	—		
» tjänstemän å vid andra statens verk uppburna arvoden	96	—	—	—	410,039	—
Provisorisk avlöningsförstärkning	—				35,929	—
Förvaltningsutgifter:						
Fastighetsutskylder, renhållning av gator och gårdar	76,268	42	79,864	44		
Fastighetsunderhåll	57,517	89	150,088	94		
Kontorshyror i Umeå och Västerås	14,700	—	14,700	—		
Värme och belysning	112,148	68	126,348	73		
Inventarier och deras underhåll	43,342	37	75,296	90		
Skrivmaterialier och övriga förbrukningsartiklar	36,958	65	49,459	73		
Kostnader för blanketter, tidningar m. m.	53,624	69	75,954	40		
Annonser och kungörelser	25,779	99	27,131	23		
Post-, assurans-, telegram- och telefonavgifter	309,420	74	321,456	99		
Lagsöknings- och rättegångskostnader utöver till riksbanken ersatta	—	—	640	64		
Flyttningskostnader	18,646	57	15,622	13		
Bidrag till utländska studieresor	3,750	—	4,000	—		
Rese- och tjänstgöringstraktamenten (ingick 1936 i avlöningar)	—	—	19,842	20		
Kostnader för soliditetsupplysningar	31,020	84	42,793	82		
Transportkostnader	6,840	14	7,230	22		
Bevakning vid huvudkontoret	27,370	80	27,856	92		
Sedelförstöring	1,282	91	170	28		
Inspektion av avdelningskontoren	9,558	30	2,499	—		
Inventeringar » »			6,892	—		
Diverse reseersättningar	7,567	31	7.299	14		
Revisionskostnader vid avdelningskontoren	12,603	55	12,762	85		
Diverse	100,557	89	128,100	82	1,196,011	38
Övriga utgifter:						
Ränta å pensionsfonden à 4 %	104,286	31	108,201	67		
Avgifter till »	83,000	—	83,000	—		
Sedeltryckeriets nybyggnadskonto	51,893	79	19,571	72		
Huvudkontorets ombyggnadskonto	234,762	69	87,511	26		
Bidrag enl. bankoreglementets § 22, mom. 2	10,705	71	14,963	16		
Transport	5,139,040	11	313,247	81	5,128,313	78

räkning (forts.).

KREDIT.	1936		1937			
	Kronor		Kronor		Kronor	
Transport	7,964,760	63	—	—	9,113,081	47
Transport	7,964,760	63	—	—	9,113,081	47

Vinst- och förlust-

DEBET.	1936 Kronor		1937 Kronor		Kronor	
Transport	5,139,040	11	313,247	81	5,128,313	78
Kostnader för guldtransporter m. m.	41,559	17	—	—		
» » probering av guldplantsar	25,087	50	6,921	—		
För sedeltryckeriet:						
Förlag för löpande utgifter vid sedeltryckeriet utöver av tryckeriet gottgjorda belopp	622,352	85	422,433	37		
Övriga utgifter för tryckeriet under år 1937, bestridda av huvudkontoret:						
Arvode till föreståndaren och kontrollanten 24.735: 68						
Lönetillägg till föreståndaren . . . . . 2,000: —						
Läkarvård och läkemedel till vissa tjänstemän 444: 50						
Avlöningar till icke-ordinarie tjänstemän 35,116: 66						
Provisoriskt dyrortstillägg till tjänstemän 2,301: 85						
Provisorisk avlöningsförstärkning till tjänstemän 680: 30						
Dyrtidstillägg till tjänstemän . . . . . 7,104: —						
72,382: 99						
För pappersbruket:						
Förlag för löpande utgifter för Tumba pappersbruk utöver av bruket gottgjorda belopp	497,349	02	549,764	35		
Kontroll vid sedelpapperstillverkningen	5,260	60	4,190	10	1,296,556	63
Övriga utgifter för bruket under år 1937, bestridda av huvudkontoret:						
Arvode till förvaltaren . . . . . 11,580: —						
Lönetilläg till » . . . . . 2,000: —						
Löneförmåner till skolläraren . . . . . 800: —						
Läkarvård och läkemedel till vissa tjänstemän 191: 70						
Avlöningar till icke-ordinarie tjänstemän 20,529: —						
Provisorisk avlöningsförstärkning till tjänstemän . . . . . 264: —						
Dyrtidstillägg till tjänstemän . . . . . 3,864: —						
39,228: 70						
	6,330,649	25			6,424,870	41
Saldo, vinst (utom å avbetalningslånefonden) . .	1,634,111	38			2,688,211	06
Summa	7,964,760	63			9,113,081	47

Avbetalningslånefondens

DEBET.

Inom linjen förda lån	3,500	74			2,350	—
Saldo, vinst	1,116,914	43			1,200,796	58
Summa	1,120,415	17			1,203,146	58
Riksbankens hela vinst utgör alltså Kronor	**2,751,025**	**81**			**3,889,007**	**64**

räkning (forts.).

KREDIT.	1936		1937			
	Kronor		Kronor		Kronor	
Transport	7,964,760	63	—	—	9,113,081	47
Summa	7,964,760	63	—	—	9,113,081	47

vinsträkning.

KREDIT.

Räntor	1,119,489	73			1,200,529	44
Kapitalinbetalningar å inom linjen förda avbetalningslån	925	44			2,617	14
Summa	1,120,415	17			1,203,146	58

Utgående

	1936		1937			
	Kronor		Kronor		Kronor	
DEBET. (Tillgångar och fordringar)						
Kassa.						
Metallisk kassa: (enl. 8 § i lagen för Sveriges riksbank)						
Guldmynt enligt 1873 års myntkonvention	45,625,710	—	45,628,015	—		
Omyntat guld samt äldre svenskt guldmynt	354,420,043	29	366,494,104	15		
Utländskt guldmynt	59,379,789	45	58,489,693	83	470,611,812	98
Guld i utlandet, ej inräknat i metalliska kassan	69,778,962	98			68,101,022	44
Annan kassatillgång:						
Silvermynt enligt 1873 års myntkonvention ävensom kopparnickelmynt	1,569,180	59	1,166,187	40		
Äldre svenskt silvermynt	553	—	845	—		
Brons-, järn- och kopparmynt	30,695	46	23,668	04		
Enskilda bankers postväxlar, checkar m. m.	12,198,032	27	10,248,875	98		
Utländska bankers sedlar	82,967	83	63,913	65	11,503,490	07
Svenska statspapper och obligationer.					550,216,325	49
Svenska statspapper	28,678,334	80	6,100,250	—		
Andra svenska obligationer	4,594,474	92	3,956,707	27		
Beräknade räntor	54,654	69	33,304	20	10,090,261	47
Lånerörelsen.						
Diskonterade växlar	12,160,176	37	12,794,070	50		
Hypoteks- och kommunlån	21,707,467	—	23,543,236	—		
Kredit i checkräkning	3,607,262	93	1,827,850	66		
På indrivning beroende medel	390	—	354	70	38,165,511	86
Utrikesrörelsen.						
Utländska statspapper	70,419,375	—	39,625,802	55		
Beräknade räntor	716,322	16	148,563	89		
Köpta växlar, betalbara i utlandet	390,743,781	77	749,100,757	89		
Fordran i löpande räkning hos utländska banker och bankirer	258,780,361	85	256,436,028	82	1,045,311,153	15
Kursdifferenskonto	241,291,645	24			271,871,680	19
Diverse räkningar	1,262,503	65			6,775,614	85
Summa	1,577,102,685	25	—	—	1,922,430,547	01

Avbetalningslånefondens

DEBET.						
Utestående avbetalningslån	32,057,606	50			38,855,141	18
På checkräkning i riksbanken innestående outlånad fond	11,942,393	50			5,144,858	82
Summa	44,000,000	—			44,000,000	—

balansräkning.

	1936		1937			
	Kronor		Kronor		Kronor	
KREDIT. (Skulder)						
Utelöpande sedlar	892,997,423	72			980,088,107	41
Postväxelräkning	7,208,294	64			29,031,274	35
Checkräkning.						
Skuld till statliga myndigheter	277,932,048	04	310,852,043	59		
» » bankaktiebolag	293,936,344	46	434,082,440	83		
Övriga medel	15,401,262	83	6,419,472	73	751,353,957	15
Lånerörelsen.						
Inkasseringsavgifter för diskonterade växlar	1,902	37			1,300	86
Utrikesrörelsen.						
Skuld till utländska banker och bankirer	2,965,259	10			61,427,078	93
Upphörda lånegrenar.						
Lånebanksobligationer med 4½% ränta	120,666	88	120,666	88		
» » 4 » »	55,012	49	55,012	49		
» » 3 » »	227	19	227	19		
Ej uttagna räntor på förestående obligationer	4,243	27	4,047	17	179,953	73
Diverse räkningar	10,292,393	24			22,923,401	64
Kapitalbalans.						
Grundfond	50,000,000	—	50,000,000	—		
Reservfond	20,000,000	—	20,000,000	—		
Pensionsfond	2,703,225	28	2,802,083	56		
Balanserade vinstmedel:						
från föregående år	733,355	93	734,381	74		
vinst för året	2,751,025	81	3,889,007	64	77,425,472	94
Anm.: Värdet av riksbankens fasta och lösa egendom finnes ej upptaget bland tillgångar, som ingå i förestående kapitalbalans.						
Summa	1,577,102,685	25	—	—	1,922,430,547	01

ställning den 31 december 1937.

KREDIT.						
För utlämnande av avbetalningslån anvisad fond	44,000,000	—			44,000,000	—
Summa	44,000,000	—			44,000,000	—

Vissa inom linjen förda tillgångar och skulder vid 1936 och 1937 års slut.

	1936		1937	
Tillgångar.	Kronor		Kronor	
Inventarievärdet av vattenstämplat papper för postväxlar m. m.	4,274	40	2,252	40
Riksbankens mynt- och medaljsamling	33,226	22	33,226	22
Taxeringsvärdet av riksbankens fastigheter vid årens slut enligt nedanstående specifikation	14,851,000	—	14,851,000	—
Inventarier och förråd vid huvudkontoret, sedeltryckeriet och pappersbruket	—	—	—	—
Aktier i Internationella Banken*)	1,800,000	—	1,800,000	—
Summa	16,688,500	62	16,686,478	62
*) *Anm.:* Riksbankens innehav av aktier i Internationella Banken utgör nominellt Schw. Frcs. 10,000,000: —. (4,000 aktier à 2,500: — Schw. Frcs.) varav inbetalts 25 procent, bokförda inom linjen med angivet belopp.				
Fastigheten i:				
Stockholm: bankhuset	4,250,000	—	4,250,000	—
sedeltryckeriet	1,200,000	—	1,200,000	—
Göteborg	800,000	—	800,000	—
Malmö	425,000	—	425,000	—
Falun	185,100	—	185,100	—
Gävle	250,000	—	250,000	—
Halmstad	375,000	—	375,000	—
Härnösand	150,000	—	150,000	—
Jönköping	115,000	—	115,000	—
Kalmar	356,000	—	356,000	—
Karlskrona	550,000	—	550,000	—
Karlstad	150,000	—	150,000	—
Kristianstad	230,000	—	230,000	—
Linköping	300,000	—	300,000	—
Luleå	325,000	—	325,000	—
Mariestad	130,000	—	130,000	—
Norrköping	328,200	—	328,200	—
Nyköping	422,000	—	422,000	—
Sundsvall	250,000	—	250,000	—
Uppsala	535,000	—	535,000	—
Visby	175,000	—	175,000	—
Vänersborg	250,000	—	250,000	—
Växjö	315,000	—	315,000	—
Örebro	250,000	—	250,000	—
Östersund	115,000	—	115,000	—
Tumba	2,419,700	—	2,419,700	—
Summa	14,851,000	—	14,851,000	—
Skulder.				
Utelöpande postväxlar	12,290	96	12,281	05
» transportsedlar samt sedlar å 3 och 2 rdr specie på ofärgat papper	338,603	90	338,584	40
» bankosedlar å riksdaler och skillingar	1,315,328	04	1,315,328	04
Lånebanksobligationer à 4 % med ränta på ränta	548	08	548	08
» med 4 1/2 % ränta	5,527	07	5,527	07
» » 3 % »	588	64	588	64
Förbindelser med 4 % ränta för under åren 1802 och 1803 inlämnat silver (s. k. silversedlar)	924	61	924	61
Realisationsobligationer med 4 % ränta till förfallodagen, utgivna för riksgäldssedlarnas inlösen 1803—1807	417	58	417	58
Summa	1,674,228	88	1,674,199	47

Under riksbankens förvaltning men utan att ingå i dess balansräkning äro ställda två fonder, nämligen avbetalningslånefonden och spannmålskreditfonden.

Avbetalningslånefondens fördelning på de olika kontoren den 31 december 1937 samt å fonden utestående belopp framgår av nedanstående översikt:

	Avbetalningslånefonden Kronor	Därav			
		använt Kronor		oanvänt Kronor	
Huvudkontoret	11,250,000	10,950,355	53	299,644	47
Avdelningskontoret i: Göteborg	3,200,000	3,156,485	—	43,515	—
Malmö	2,500,000	2,228,320	—	271,680	—
Falun	1,320,000	1,172,629	—	147,371	—
Gävle	1,400,000	1,258,857	—	141,143	—
Halmstad	840,000	730,536	—	109,464	—
Härnösand	960,000	717,403	—	242,597	—
Jönköping	2,400,000	2,222,598	—	177,402	—
Kalmar	900,000	674,524	—	225,476	—
Karlskrona	1,150,000	867,327	—	282,673	—
Karlstad	700,000	562,730	—	137,270	—
Kristianstad	600,000	380,159	—	219,841	—
Linköping	1,370,000	1,003,043	—	366,957	—
Luleå	2,100,000	1,852,506	65	247,493	35
Mariestad	470,000	392,717	—	77,283	—
Norrköping	1,330,000	1,078,796	—	251,204	—
Nyköping	750,000	621,205	—	128,795	—
Sundsvall	925,000	700,767	—	224,233	—
Umeå	1,760,000	1,607,072	—	152,928	—
Uppsala	2,500,000	2,366,909	—	133,091	—
Visby	975,000	709,514	—	265,486	—
Vänersborg	750,000	648,970	—	101,030	—
Västerås	1,000,000	764,856	—	235,144	—
Växjö	440,000	330,507	—	109,493	—
Örebro	1,100,000	837,361	—	262,639	—
Östersund	1,310,000	1,018,994	—	291,006	—
Summa	44,000,000	38,855,141	18	5,144,858	82

Den 31 december 1937 utestående belopp fördelar sig på följande sätt:[1]

A-lån	Kr.	33,162,611: 18
B-lån	»	5,052,140: —
C-lån	»	640,390: —
	Kr.	38,855,141: 18

[1] A-lån: löptid högst 8 år; amorteras under hela löptiden.
B-lån: löptid högst 8 år; amorteringsfria högst 4 år.
C-lån: löptid högst 4 år; i regel amorteringsfria under hela löptiden.

Spannmålskreditfonden uppgick vid årets början till 1,500,000 kronor, vilket belopp den 29 juni återfördes till riksgäldskontoret. Den 18 sept. överfördes från riksgäldskontoret 500,000 kronor, till vilket belopp fonden uppgick vid årets slut.

	Den 31 december 1937				
	Fondens belopp	Beviljade krediter		Utestående belopp	
	Kronor	Antal St.	Belopp Kronor	Kronor	
Huvudkontoret	500,000	1	100,000	—	—
Summa	500,000	1	100,000	—	—

Den ej använda delen av såväl denna fond som avbetalningslånefonden innestår i riksbanken å checkräkning.

Riksbankens styrelse och vissa förvaltningsåtgärder.

§ 1.

Vid val den 24 maj 1937 av fullmäktige i riksbanken hava för valperioden 1937—1940 dels undertecknade Stendahl och Nilsson fått sina uppdrag förnyade, dels ock undertecknad Jonsson utsetts till fullmäktig efter statsrådet P. E. Sköld för återstående delen av valperioden 1936—1939.

Till suppleanter hava utsetts för tiden från valet, till dess nytt val under år 1938 försiggått, nuvarande bankrådet Harald Teodor Magnusson samt ledamöterna av riksdagens första kammare David Hansén och Karl Gunnar Myrdal.

Fullmäktige hava vid val den 26 maj 1937 inom sig utsett:

till vice ordförande samt förste deputerad och riksbankschef undertecknad Rooth,

till andre deputerade undertecknade Amnér och Björnsson för respektive huvudkontoret och avdelningskontoren,

till inspektör för sedeltryckeriet undertecknad Amnér och

till inspektör för pappersbruket undertecknad Björnsson.

Efter det att undertecknad Björnsson på grund av bristande tid anhållit om entledigande från sistnämnda uppdrag, hava fullmäktige den 2 december 1937 i stället utsett undertecknad Jonsson att tillsvidare vara inspektör för pappersbruket.

Sedan vice riksbankschefen E. J. H. Wilhelmsson den 14 mars 1937 avlidit, hava fullmäktige till vice riksbankschef från och med den 7 maj utsett bankdirektören Ferdinand Wallberg.

Den av Konungen för ordföranden förordnade suppleanten, generaldirektören Anders Örne, har under år 1937 tjänstgjort 113 dagar.

Av de av riksdagen valda suppleanterna har herr Magnusson tjänstgjort såsom fullmäktig och andre deputerad under 114 dagar samt herr Hansén såsom fullmäktig under 14 dagar.

Därjämte har bankrådet H. Wahlgren, vilken intill valet av fullmäktige år 1937 var suppleant för fullmäktige, tjänstgjort såsom andre deputerad under 13 dagar.

Herr Hansén har hos fullmäktige anmält, att sedan han den 1 november 1937 tillträtt ämbetet såsom landshövding i Norrbottens län, han vore förhindrad att, om så skulle påkallas, tjänstgöra såsom fullmäktig.

§ 2.

Till delegerade för riksdagens verk för år 1938 hava fullmäktige för sin del utsett undertecknade Amnér och Björnsson.

Jämlikt stadgande i gällande bankoreglemente hava fullmäktige utsett professorn vid Stockholms högskola Arne Fredrik Westgren att fortfarande för en tid av tre år från och med den 1 januari 1938 vara ledamot i den kommission, som omförmäles i 17 § instruktionen för mynt- och justeringsverket.

Fullmäktige hava gemensamt med fullmäktige i riksgäldskontoret utsett ordföranden för fullmäktige därstädes K. Hildebrand och bankokommissarien A. Bertil att under år 1938 å riksbankens och riksgäldskontorets vägnar deltaga, herr Hildebrand såsom ledamot i direktionen för Göta kanalverk och herr Bertil såsom ombud vid revisionen av samma verk.

§ 3.

Vid förrättat val av en ledamot i styrelsen för Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 jämte en suppleant för denne hava fullmäktige utsett till ledamot undertecknad Rooth och till suppleant vice riksbankschefen Wallberg.

§ 4.

I enlighet med föreskrift i den för rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap den 4 juni 1937 fastställda instruktionen, att val av extra ledamot i kommissionen skall avse viss tid, ej överstigande tre år, hava fullmäktige utsett undertecknad Rooth att för en tid av tre år, räknat från den 26 i samma månad, vara sådan ledamot.

§ 5.

I avseende å styrelserna för avdelningskontoren hava under år 1937 följande förändringar ägt rum.

Vid kontoret i *Göteborg* har i stället för direktören Carl Blidberg, vilken uppnått 70 års ålder, till ledamot av styrelsen från och med den 1 januari 1938 utsetts förste suppleanten Axel Dahlström. Till styrelseledamöter efter direktören Karl Erik Hasselblad och disponenten Eskil Boysen, vilka på egen begäran entledigats, hava utsetts direktören Edvin Arnulf-Olsson och andre suppleanten, disponenten Gustaf Hjort. Till andre suppleant har utsetts kaptenen i reserven Per Gustaf Ågren.

Vid kontoret i *Falun* har i stället för landskamreraren Lars Fernqvist, vilken på egen begäran entledigats, till ledamot av styrelsen från och med den 1 januari 1938 utsetts förste suppleanten grosshandlaren Lennart Berggren.

Vid kontoret i *Härnösand* har till tredje suppleant utsetts länsassessorn Sven Arne Swedberg,

Vid kontoret i *Jönköping* har till verkställande styrelseledamot från och med den 1 april 1938 efter Gustaf Maechel, vilken uppnått 65 års ålder, utsetts tjänstemannen i 22:a lönegraden Lorenz Hammargren. Till tredje suppleant i styrelsen har utsetts disponenten Charles Hamrin.

Vid kontoret i *Linköping* har i stället för grosshandlaren Nils Karlson, vilken på egen begäran entledigats, till ledamot av styrelsen från och med

den 1 januari 1938 utsetts förste suppleanten försäkringsdirektören Carl Sabelström.

Vid kontoret i *Luleå* har suppleanten konsul Melcher Lindquist avlidit.

Vid kontoret i *Uppsala* har i stället för direktören Eric Wolrath, vilken på egen begäran entledigats, till andre suppleant utsetts målaren Tycho Hedén. Därjämte har till tredje suppleant utsetts direktören Nils Wallin.

Vid kontoret i *Västerås* har till tredje suppleant utsetts stadsfogden Olof Berglind.

Vid kontoret i *Östersund* har till verkställande styrelseledamot efter Ernst Flodmark, vilken avlidit, utsetts tjänstemannen i 24:e lönegraden därstädes Gustaf Lundholm.

§ 6.

Jämlikt § 7 av de av fullmäktige den 12 september 1935 utfärdade föreskrifterna rörande tillämpning av reglementet angående tjänstepension för arbetare vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk hava fullmäktige beslutat, att beträffande uppskjuten livränta åt sådana arbetare skola i tillämpliga delar gälla i Kungl. kungörelsen den 15 november 1935 (nr 581) utfärdade föreskrifter angående uppskjuten livränta enligt civila tjänstepensionsreglementet för arbetare.

§ 7.

Med stöd av år 1935 verkställda sannolikhetsberäkningar rörande riksbankens pensionsfond hava fullmäktige beslutat, att räntan å fonden för år 1937 skall beräknas efter 4 % samt att ett belopp av 96,300 kronor skall debiteras fonden till bestridande av pensionskostnader.

§ 8.

Jämlikt bemyndigande av 1937 års riksdag hava fullmäktige med bankostatens änke- och pupillkassa träffat överenskommelse om statens övertagande av kassans rörelse. Detta har skett i huvudsaklig överensstämmelse med vad bankoutskottet förutsatt vid behandlingen av denna fråga.

I anledning av statens övertagande av riksbankens änke- och pupillkassors rörelse hava till riksbanken överlämnats dels vissa av bankostatens änke- och pupillkassas tillgångar, utgörande säkerhet för kassans förpliktelser, intill dess slutlig avräkning ägt rum mellan densamma och riksbanken, dels ock samtliga tillgångar i änke- och pupillkassan vid riksbankens avdelningskontor och pappersbruk.

Delegerade för riksdagens verk hava beslutat, att familjepensionsreglementet för tjänstemän vid nämnda verk skall träda i kraft den 1 januari 1938.

§ 9.

På hemställan av fullmäktige hava delegerade för riksdagens verk beslutat uppflyttning av befattningen såsom ingenjör vid sedeltryckeriet från 23:e

till 25:e lönegraden och befattningen såsom bokhållare vid pappersbruket från 20:e till 21:a lönegraden, allt enligt den i gällande avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid riksdagens verk intagna löneplanen för extra ordinarie tjänstemän.

§ 10.

Den av riksdagen beslutade ombyggnaden av riksbankshuset i Stockholm har under år 1937 fullbordats.

Kostnaderna för densamma hava uppgått till ett belopp av 322,273 kronor 95 öre. Det av riksdagen för ombyggnadsarbetena anvisade förslagsanslaget uppgick till sammanlagt 312,000 kronor.

§ 11.

De reparations- och moderniseringsarbeten inom riksbankens fastighet vid Drottninggatan i Göteborg, vartill 1937 års riksdag anvisat medel, äro under utförande och beräknas bliva slutförda under förra hälften av innevarande år.

§ 12.

Riksbanken har under året deltagit i emissionen av dels Svenska statens 3 procent amorteringslån av den 1 februari 1937, dels Sveriges allmänna hypoteksbanks 3 procent amorteringslån av den 1 juni 1937, dels ock Konungariket Sveriges stadshypotekskassas 3 procent amorteringslån av den 15 november 1937, serie I och II.

Samtliga dessa emissioner avsågo konvertering av uppsagda lån, den sistnämnda emissionen till viss del därjämte nyteckning.

§ 13.

Riksbanken har under år 1937 fungerat såsom clearingnämndens bankförbindelse för clearingarna med Tyskland och Italien samt för betalningsspärren beträffande likvider till Spanien.

Likaledes har riksbanken fungerat såsom clearingkontorets bankförbindelse för clearingarna med Estland, Lettland och Turkiet samt för betalningsöverenskommelsen med Bulgarien.

§ 14.

Riksgäldskontoret har till riksbanken för reservförrådsnämndens räkning överlämnat skattkammarväxlar å 46 miljoner kronor. Av dessa hava 4,1 miljoner kronor diskonterats.

§ 15.

Räntan för lån från avbetalningslånefonden har under år 1937 utgjort $3^1/_2$ procent.

Rörande fondens verksamhet hänvisas i övrigt till de å sid. 17 intagna uppgifterna.

§ 16.

Jämlikt gällande kungörelse angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från spannmålskreditfonden hava fullmäktige fastställt räntan å lån från nämnda fond under nu löpande konsumtionsår till 3,1 procent.

Räntan å lån från fonden utgjorde under föregående konsumtionsår 3 procent.

§ 17.

Den enligt beslut av 1937 års riksdag från och med innevarande år inrättade statens bosättningslånefond å 2 miljoner kronor har enligt Kungl. Maj:ts beslut ställts under riksbankens förvaltning.

Av de vid fullmäktiges allmänna protokoll för den 30 december 1937, § 12, fogade handlingarna framgår, huru verksamheten organiserats.

§ 18.

Föreskrivna inventeringar av huvudkontorets kassor och förvaringsrum hava under året ägt rum.

Därjämte har inventering av behållningarna i huvudkontorets samtliga förvaringsvalv och kassor ävensom av sedelkontorets behållningar av sedlar och sedelpapper verkställts.

Inspektioner av avdelningskontoren hava verkställts,

av undertecknad *Rooth* vid kontoret i Falun,

av undertecknad *Amnér* vid kontoret i Visby,

av undertecknad *Björnsson* vid kontoren i Göteborg, Malmö, Halmstad, Härnösand, Jönköping, Kristianstad, Luleå, Mariestad, Nyköping, Sundsvall, Uppsala, Vänersborg, Växjö, Örebro och Östersund,

av vice riksbankschefen *Wallberg* vid kontoren i Kalmar, Karlskrona, Karlstad och Västerås,

av förste suppleanten *Magnusson* vid kontoren i Gävle och Umeå samt

av dåvarande suppleanten *Harald Wahlgren* vid kontoren i Linköping och Norrköping.

Dessutom hava under året särskilda undersökningar genom därtill utsedda tjänstemän verkställts vid samtliga avdelningskontor.

Föreskrivna inventeringar av Tumba bruks kassa hava under året ägt rum, utan att anledning till anmärkning därvid förekommit.

§ 19.

Den i tidigare berättelser till bankoutskottet omnämnda utredningen angående maskintillverkning av sedelpapper vid Tumba bruk har ännu icke avslutats. I ändamål att redan innan en sådan omläggning blivit genomförd åstadkomma en ökning av tillverkningskapaciteten hava vissa förändringar av tillverkningen vid pappersbruket vidtagits. Undersökningar i enahanda syfte pågå jämväl beträffande sedeltryckeriet.

Den i senaste berättelse omförmälda utredningen om ändring av nu gällande sedeltyper har fortskridit så långt, att förslag till nya sedeltyper äro under utarbetande.

§ 20.

Inom riksbanken pågår utredning angående genomförande av vissa förändringar av huvudkontorets organisation i syfte att åstadkomma mera ändamålsenliga former för arbetet.

§ 21.

I april 1937 konstaterades vid kontoret i Västerås, att vid några tillfällen kassabrist förekommit. Bristen blev omedelbart täckt. Någon förlust har följaktligen icke åsamkats banken.

De två tjänstemän, som gjort sig skyldiga till dessa oegentligheter, angåvos till åtal. Sedermera hava de av rådhusrätten i Västerås dömts, den ene till avsättning samt den andre till suspension på viss tid och böter. Denna dom har av Kungl. Svea hovrätt fastställts. Över hovrättens utslag, såvitt det avser den till suspension dömde tjänstemannen, har riksbanken anfört besvär hos Kungl. Maj:t.

§ 22.

För riktigheten av de å sid. 8—18 lämnade sifferuppgifterna ansvara föreståndaren för räkenskapsavdelningen K. G. Simonsson och tjänstemannen G. Gunnarson, vilka i riksbankens bokslut undertecknat, respektive kontrasignerat ifrågavarande räkningar.

§ 23.

Fullmäktige överlämna härjämte från styrelserna för bankens samtliga avdelningskontor i behörig tid inkomna berättelser för år 1937 ävensom avdelningskontorens revisorers berättelser för år 1936.

Styrelsen för avdelningskontoret i Malmö har gjort framställning om avskrivning av vissa inom linjen förda fordringar. Denna framställning har i vanlig ordning prövats av de för kontoren utsedda revisorerna. Fullmäktige hava för sin del icke något att erinra mot att ifrågavarande fordringar avskrivas.

Stockholm den 13 januari 1938.

ADOLF AF JOCHNICK.

IVAR ROOTH. A. AMNÉR. EDV. BJÖRNSSON.

STEN STENDAHL. PETRUS NILSSON. CONRAD JONSSON.

Hjalmar Ekengren.

Stockholm 1938, Ivar Hæggströms Boktryckeri A. B.
380075